

A völgy felett lebegő lány

E színjáték alapmeséje 1965-ből, tizenhét éves koromból származik. Tizen- négy éve foglalkozom vele (igaz, többnyire csak gondolatban), s ezalatt az eredetileg csak háromszereplős (Vándor, Idegen, Lány) és kamaszosan ér- zelmes meséhez sok minden hozzácsapódott (legutóbb A Város és az Ide- gen című novellám néhány motívuma), s maga a mese is sok mindenben át- értelmeződött. Ezért talán nem könnyű egy olvasásra (számíthatok-e több- re?) áttekinteni, annyi minden zsúfolódott végül beléje. Ez a bevezető egy- szerre akar lenni magam mentsége és magyarázat.

Ez a színjáték látomások sorozata, ezek a látomások azonban csak rész- ben jelképes értelműek, igazából a „valóság” mutatkozik meg bennük — olyanak, amilyenek a képzeletünk álmunkban összesűriti: lidércnyomás- nak és tündэрálomnak, váltakozva.

Két főhőse, a Vándor és az Idegen egyazon személyiség kétféle lehet- séges megvalósulása — az egyiket (a Vándort) inkább megtölti a világ, ezért ő a meglátó; a másik (az Idegen) inkább magával tölti meg a vilá- got, s ezért ő a megvalósító. De lényegében egyek, s ezért léphet egyik a másik helyére. Ennek megfelelően tartozik össze és tér el egymástól a szín- játék két része: az első rész a Vándor látomása, a második az Idegené. Erre utal az is, hogy az első rész néhány beszélő szereplője a másodikban néma, és fordítva.

De ebben a színjátékban egyébként is minden és mindenki egyszerre azonos azzal, ami valójában (de hát tudhatjuk-e igazán, mi micsoda való- jában?), s azzal, aminek képzeletét magát vagy amit mások gondolnak róla. A templomlépcsőn kuporgó öregasszony tehát valóban a bibliai Mária Mag- dolna, holott valójában csak egy bolond öregasszony. A Lány is valóban az a mítikus lény, aminek a Vándor leírja, s ugyanakkor egy tornadresszes gimnazistalány is. E színjáték szereplői tehát nem szimbólumok, hanem in- kább metaforák.

A történet mögöttes értelmének (értelmeinek) kereséséhez is ezt a ket- tős megközelítést ajánlom. S így lehet itt szó a Pokol és a Paradicsom har- cáról, a Megváltás lehetőségességéről, vagy az Abszolútum kereséséről épp- úgy, mint „csak” a felnőtté válásról, az első szerelmi tapasztalatokról, vagy a szerzőnek saját kamaszkora iránti nosztalgiájáról.

B. I.

SZEREPLŐK

AZ IDEGEN
A VÁNDOR
A LÁNY
LÉGGÖMBÁRUS
MÁRIA MAGDOLNA
FÉRFI
NŐ
PINCÉR

ELSŐ RÉSZEG
MÁSODIK RÉSZEG
HARMADIK RÉSZEG
ELSŐ KIRAKATBABA
MÁSODIK KIRAKATBABA
HARMADIK KIRAKATBABA
NEGYEDIK KIRAKATBABA

A színpadtér három részre van osztva. Az alsó, középső és felső színpadot néhány lépéscsőfok választja el egymástól.

ELSŐ RÉSZ — A VÁNDOR

1. jelenet

Szín: alsó színpad

Novemberi szürkület egy kisváros határában. A háttérben dombok. Köd. Elöl, baloldalt, a Városba vezető úton várakozik a Léggömbárus háromkerekű rokkantszékekben. Ülése karfáján léggömbök lengenek — kékek és pirosak. Előtte a sárban kövér kutya hever, hosszú pórásra kötve. A Léggömbárus ötven év körüli, alacsony, vézna emberke, kopott, fekete öltönyben. Nyakán, többször körültekerve, vastag, bordósál. Nyomorék lábai rikító, kockás plédekbe bugyolálva. Félig a közönség felé fordul, így jól látjuk hátrafésült, ritkás, fekete haját, felső ajkain a keskeny, kétfelől az orrlyukaiba futó bajuszkát. A léggömbjeihez beszél, kezében hosszú kést forgatva.

LÉGGÖMBÁRUS: Most csodálkoztok, ugye, piszkos, alávaló kölykök, hogy a markomban vagytok? Taknyosak, szarosak, ágyba huzozók, innen nem szabadultok többé. Zsebemben van a kulcs — halljátok, hogy csörög? Akárcsak a konzervdoboz, amit te, fiacskám, hozzád beszélek, a macskátok farkára kötöttél. Hogy te nem, sohasem? Akkor ki, talán én? És nem te szoktál szalmaszálat dugni a varangyok seggébe, hogy felűjdd őket és szétpukkantsd? Nem? És a levesbe esett legyeket sem szoktad kihalászni, hogy kitépdesd a lábaikat? Hát

persze, hogy nem! De most itt vagytok végre valamennyien! Te is, te copfos béka, te pulykatozás, te, aki tegnap a nyelvedet öltötted rám. Hogy csak a fagylaltodat nyaltad? Persze, jó anyád azért legyintett szájon, megjátszva, hogy haragszik; még elnézést is kért az „úrtól”, aztán a hátam mögött összenevetetek. Ismerem én az ilyen szülőket! De várj csak, kislányom, várj csak! Most majd én veszem kezembe a nevelésedet. Bezárlok ide a fáskamrába, a többiek közé, legalább nem leszel egyedül. Három napig nem kaptok egy falat kenyert, egyetlen korty vizet sem. Még majd örültök is, amikor visszajövök. De nagyot csalódtok! Először téged intézlek el, kislányom. Levágom a copfjaidat, de ne hidd, hogy ennyivel megúszod. Mindjárt hozom a harapófogót, és kitépem a nyelvedet. Ti pedig gyönyörködhetek benne. Aztán fogom a kisbaltát, és levagdosom az ujjacskáidat. Legalább nem fogsz többet a bugyidban kotorászni. Utána te következel, Beatles-trikós. Igen, te, kisfiam, te ott a sarokban, te, aki a múlt szerdán megdobtad a kutyámat és elszaladtál. Most próbálj elszaladni! Ismerlek én téged is nagyon jól. Te szoktál a lépcső alatt álldogálni, hogy beless a lányok szoknyája alá és kiikiabáld, milyen szűnű bugyi van bajtuk. Romlott kis csirkefogó! Hogy nem te voltál, hanem a barátod? Hogy ketten voltatok? Nem baj, majd rá is sor kerül, ne félj, nem marad ki senki. Mit is csináljak veled? Várjunk csak! Megvan! Most azonnal megeszed a kutyám szarát, mert ha

nem, ezt a nagykést forgatom meg bened. Mi az, finnyás vagy? Nem akarod? Neem? Azt hiszed, ellentmondhatsz nekem? No jó, te akartad! Akkor most csinálók — de külön a te számodra, hogy tanulj is valamit — egy szép, szabályos harakirit. Tudod, kik voltak a szamurájok? Nem? Hát akkor figyelj! Először egy vágás, húzd csak fel az inged, a hasfalon...

(A Léggömbárus beleszúr az egyik léggömbbe. A durranásra felugrik a kutya, de rögtön vissza is heveredik, és unottan végigterül a földön — megszokhatna már az efféléket. Fészkelődés közben azonban felfigyel valamire, és szemét a Városba vezető útra szegezve, nyüszíténi kezd. A Léggömbárus színházi látcsövet vesz elő, és a szeméhez emeli. Aztán halkán, erőlyesen rászól a kutyára.)
Indulás! Gyorsan!

Megfordulnak és balra elhagyják a színpadot. Jobbról belép a Vándor. Fejét lehorgaszva, fáradtan lépked. Nagyon lassan halad át a színen, közben — mintha az éjszakát hozná magával — teljesen besötétedik. Inkább sejtjük, mint látjuk, hogy egy harmincéves férfi megy át előttünk.

2. jelenet

Szín: a középső színpad és a felső színpadra vezető lépcső. A kisváros főtere. A lámpák gyenge fénye alig tud áttörni a sűrű ködön. Középen, a felső színpadon áll a templom, de most csak a körvonalai sejlenek. A kapujához vezető lépcsősor legalsó fokán ül egy öregasszony fekete kendőben, fekete öregasszonyruhában. Kezében barna rózsafüzér. Hangtalanul imádkozik. Ő Mária Magdolna. A Vándor balról lép be, és odamegy az öregasszonyhoz.

VÁNDOR: Magdolna, megismersz?

MÁRIA MAGDOLNA *(főlnéz rá, és sokáig gyanakvoan méregeti)*: A Mester küldött?

VÁNDOR: Itt születtem, ebben a városban. Naponta láttalak téged iskolába menet, és később is, ha erre jártam. Tíz éve hagytam el a Várost, s te most is ugyanazon a lépcsőfokon ülsz, mint akkor.

MÁRIA MAGDOLNA: Tíz esztendő vagy egy pillanat, nekem egyik se mond semmit. Én kétezer éves vagyok.

VÁNDOR: Sok furcsaságot beszéltek rólad.

Hogy a Város szélén laksz egy disznóiban, és egy kutyával hálsz.

Hogy vért hordasz neki a vágóhídról, és magad is azt iszod.

Azt is mondták, hogy a háborúban meg-erőszakoltak az idegen katonák, akkor bolondultál meg.

Meg még azt is, hogy a vőlegényed várod vissza a háborúból, és harminc éven át minden nap kimentél eléje a vonat-
hoz.

Egy napon aztán elfogyott az erőd, és le kellett itt ülnöd.

Azóta nem mozdulsz innen.

MÁRIA MAGDOLNA *(hirtelen meg-
élenkülve)*:

Én kétezer éve várok ezen a helyen.

Mária Magdolna vagyok.

Ott voltam az én Uram keresztrefeszítésénél, és harmadnapon találkoztam vele.

Nekem, nekem jelent meg egyedül, — az evangélisták hazudnak.

És egy napon hullani fog a hó, és ebben a templomban nagy fényesség támad.

És nagy csikordulással kinyílnak majd a kapui, és az én Jézusom ottan fog állani a küszöbön, és mondja nékem:

„Eljöttem hozzád, Mária, mosd meg az én lábaimat, mert megfáradtak a bolyongásokban, és szárogasd meg őket a hajaddal, mert Te vagy az én menyasszonyom, akit elhagytam kétezer évre, hogy most újabb ezer esztendőkre az én Atyám trónusa elé vezessem.”

VÁNDOR: Nézz csak föl, Magdolna! Esik a hó.

Az öregasszony fölkapja a tekintetét: az égből nagy pelyhekben szállingózik a hó. Fekete kendőjére rongyaira, telepednek a pelyhek, mint a teremtés második napján az égből fekete ürességére a csillagok. Az öregasszony feláll, és a templom felé fordul. Sokáig áll mozdulatlanul, a várakozásba meredve, de nem történik semmi, csak a hó hull egyre sűrűbben. A Vándor ezalatt észrevétlenül kimegy. Éppen abban a pillanatban lép ki a színpadról, amikor az öreg-

asszony reményvesztetten visszafordul,
és őt keresi a tekintetével.

MÁRIA MAGDOLNA (kiáltva):

Ki vagy te?

(Nem kap választ. Visszaül a lépcsőre,
és imádkozni kezd.)

Kétezer esztendeje várok reád, Uram.

Hajamat ha kibontanám, immár a
pokol fenekéig érne.

Ó, jaj, ha egyszer, mint harangkötelet,
megrángatja a Sátán!

Oly kínok zendülnek meg bennem,
hangom kiveri
a holtakat a földből, az elrejtett

ezüstpénz
sírjából, mint csillagköd, szétfröccsen az
Űrbe.

Fekete szoknyás harangodat, Uram,
inkább repessz meg!

mert megreped a föld szíve, ha én
megkondulok.

De nem hallgatsz reám, elfordult
éntőlem a Te

orcád, mint írásos felére perdült
pénzdarab,

és vésete kibetűzhetetlen, — akár a
telihold

a hajnal párájában, csak homálylik...
Templomod küszöbén várok reád,

Uram, és kétezer
esztendőm virradatain őt sebed pírja

átszivárog.

Minden fény kialszik. Fügöny a kö-
zépső színpadra.

3. jelenet

Szín: középső színpad (vendéglő), alsó
színpad (utca)

Vendéglő. Három asztal van a színen.
Az egyiknél három félig részeg férfi
énekeltet. A másiknál házaspár vacso-
rázik: kapcsolatukból árad a sivárság és
unalom. Erre a két asztalra a jelenet
kezdetekor mintha üvegbúra borulna, a
Léggömbáros megjelenéséig sem a ré-
szegek énekét, sem a házaspár evősz-
közcsergetését, félszavait nem halljuk.
Az Idegen a középső asztalnál ül, előt-
te a vacsora maradéka és üvegben vö-
rösbor. Az Idegen húsz éves, de inkább
kamasz még, mint fiatal férfi; ujjaival
idegesen dobol az asztalon, úgy viselkedik,
mintha várna valakit. De valójá-
ban nem vár senkit, csak még nem vett

bátorságot, hogy a fizetőt hívja. Belép a
Vándor, és pillanatnyi habozás után el-
indul feléje.

VÁNDOR: Ideülhetek? Vagy vár vala-
kit?

IDEGEN: Nem... Tessék!

VÁNDOR: Köszönöm.

PINCÉR (elősiet): Mit parancsol?

VÁNDOR: Vacsorát és bort.

PINCÉR: Csak pörköltünk van és vö-
rösborunk. Hozhatom?

(A Vándor kérdően néz az Idegenre. Az
Idegen bólint, és hirtelen rokonszenv
ébred benne az ismeretlen férfi iránt.)

VÁNDOR: Igen.

Most néhány percig egyikük sem szó-
lal meg. A Pincér kihozza az ételt és a
bort; a Vándor mohón eszik. Az Ide-
gen igyekszik félrefordítani a tekinte-
tét, félszeg dobolása észrevehetően fo-
kozódik. Szeretne elmenni, de úgy érzi,
udvariatlanság lenne elhagyni az asz-
talt, amikor más is helyet foglalt mel-
lette — még tüntetésnek fogná fel a tá-
vozását. Ugyanakkor szeretne is szóba
elegyedni az ismeretlennel, de nem jut
eszébe semmi, amivel a társalgást kezd-
hetné. Már éppen rászánja magát, hogy
mégis megszólal, de ekkor az utcán, a
vendéglő ablakai elégt két fehércöpe-
nyes férfi fülsértően nyikorgó kiskocsit
húz át, s erre mindketten felfigyelnek.
A kiskocsin egymásra dobálva ütött-ko-
pott kirakatbabák hevernek, egyikük
karja a földet söpri. A Vándor befejezi
az étkezést, kitölt magának egy pohár
bort, az előbbi mohósággal iszik belőle,
aztán — mintha csak most látná meg
az Idegent — feléje emeli a poharát.

VÁNDOR: Egészségedre, testvér! Jó ez
a bor, tíz éve nem ittam ilyet.

IDEGEN: Maga... nem idevalósi?

VÁNDOR (elmosolyodik, mert ő is vá-
ratlan rokonszenvet érez asztalszom-
szédja iránt): Szervusz, testvér! Vándor
vagyok. Valaha volt más nevem is, de
már lekopott rólam.

IDEGEN: Szervusz... egészségedre. Ide-
gen. Engem mindig így hívtak. (koccin-
tanak, isznak)

VÁNDOR: Tíz éve nem jártam a szülő-
városomban. Tíz éve, és már senki sem
él itt azok közül, akiket szerettem. Csak

Mária Magdolna ül még mindig a templomlépcsőn...

(Az Idegen eközben már kifelé bámul: az utcán végiggördül a Léggömbárus. Ahogy elhalad a teremben ülők előtt, egy pillanatra mindegyik összerándul, bár a Vándor és az Idegen kivételével egyikük sem fordít figyelmet a nyomorékra.) Ki ez a szerencsétlen?

IDEGEN: Nem tudom, mikor költözött ide. Különös dolgokat beszélnek róla. Minden reggel megjelenik a Városban — hogy hol lakik, nem tudja senki —, és mindig pontosan huszonnégy léggömböt hoz magával: tizenkét pirosat és tizenkét kéket. Azt mondják, hogy aki kék léggömböt vásárol, azt valamilyen szerencsétlenség éri. Ezért mindenki pirosat akar venni, de amikor odamegy a Léggömbárushoz, és az a szemébe néz, akarata ellenére kéket kér. Pirosat még soha senki. Estére mégis valamennyi léggömb elfogy, a pirosak is, holott...

VÁNDOR: És történnek szerencsétlenségek?

IDEGEN: Egy kislány egyik napról a másikra megbénult, csecsemőket forráz le az anyjuk, sok gyerek éjszaka felsír, a testük reggelre tele van ismeretlen eredetű sebekkel. De lábukat törik az iskola folyosóján is, kirepülnek a játszótéri hintából... és azt mondják, hogy előző nap mindegyik léggömböt kapott a szüleitől. Persze, én nem hiszem, hogy a léggömböknek ehhez bármi...

Nem tudja befejezni a mozdulatot, mert a szomszéd asztalnál felugrik a Nő és rikácsolni kezd. Végtelenül közönséges jelenet kezdődik, amely valahogyan mégis elő volt készítve a házaspár unottan illedelmes gesztusaiban. Ugyanakkor — mintha leemelték volna az üveg-búrát — felhangzik a részegek gajdolósa is.

NŐ: Milyen alak vagy te? Gyáva, tutyimutyi. Mit tettél te eddig értem? Én, aki a fiatalságomat, a szépségemet...

FÉRFI: Drágám, ülj le, ne csinálj botrányt! Mindenki idénéz.

A Nő leül, remegve a visszafojtott indulattól. A Férfi, akit teljesen váratlanul ért ez a kirohanás, megfogja a karját, csitítani próbálja, de a Nő ellöki a kezét, a kezításkájába nyúl, kozme-

tikai szereket vesz elő, és idegesen kapkodva szépítkezni kezd. Jelentéktelen arcát ezzel még jobban elcsúfítja.

IDEGEN: Igyuk meg a borunkat, és menjünk innen. Van szállásod?

VÁNDOR: Nincs.

IDEGEN: Nálam megállhatsz. Egészségedre!

VÁNDOR: Köszönöm, testvér. Egészségedre!

(Ő emeli először szájához a poharat, de amint belekortyol, rémülten köpi ki a bort) Ebben a pohárban vér van.

IDEGEN: De hiszen már ittunk belőle. *(megkóstolja ő is)* Az enyémben is. Menjünk innnen! Gyorsan!

Pénzt dobnak az asztalra, és elsietnek. Alig léptek ki az ajtón, amikor a Nő ismét felugrik.

NŐ: Igenis, nem szeretsz, sohasem szerrettél.

FÉRFI *(kényszeredetten)*: Dehogynem, drágám, nyugodj meg végre! Pincér, fizetek!

NŐ *(körülnéz a teremben)*: Ha szeretsz, akkor most odamész ahhoz az asztalhoz, ahol az a három részeg ember ül, és rájuk parancsoolsz, hogy ne óbégassanak, mert szétpattan a fejem az üvöltésüktől.

FÉRFI: De drágám...

NŐ: Ne mondd nekem többé, hogy drágám!

A Férfi feláll, majd visszaiül, de a részegek már felfigyeltek a Nő rikácsolására, és gúnyosan vigyorogva néznek feléjük. A Férfi halottápadtan feláll, és odamegy hozzájuk.

FÉRFI: Uraim...

(a részegek röhögnek) uraim...

ELSŐ RÉSZEG: Mi baj, kisfiam, anyucira rájött az ötperc?

FÉRFI: Hogy beszél maga az én feleségemről? Maga... maga faragatlan alak.

MÁSODIK RÉSZEG: Sértegeted a barátomat?

HARMADIK RÉSZEG: Húzz be neki egyet, hogy a taknyán csússzon hazáig!

FÉRFI

(nagyon fél): Kérem, én csak meg akarom kérni önöket, hogy ne zajongjanak,

mert a feleségemnek fáj a feje. És itt tilos énekelni, ki is van írva.

ELSŐ RÉSZEG: Pincér!

PINCÉR

(feltűnően gyorsan jön az asztalhoz): Igenis, kérem. Mit parancsol?

ELSŐ RÉSZEG: Ez az úr itt azt állítja, hogy mi zajongtunk.

(kést vesz elő az egyik asztalkendő alól, ugyanolyant, mint amilyent a Léggömb-árus kezében láttunk) Hát zajongtunk mi, kérem tisztelettel?

PINCÉR: Nem, kérem, az úr téved, az urak csendben iszogattak. De ha az úrnak netán valamilyen kifogása volna, szíveskedjék bevezetni a panaszkönyvbe!

FÉRFI

(megpróbál visszavonulni): Igen, kérem a panaszkönyvet.

NŐ: Így védesz te meg engem? Ha nem adsz azonnal egy pofont annak a pimasz alaknak, én rögtön...

A Férfi bocsánatkérően a részegekre néz, és enyhén meglegyinti az Első Részeg arcát. Az Első Részeg felkapja a kést, és a Férfi mellébe döfi. A Férfi összeesik. A Nő sikoltozva rohan oda, és a holttestre veti magát.

NŐ: Megölték! Megölték! Gyilkosok!

A részegek kijózanodva állnak. Minden fény kialszik. A középső színpadra függöny ereszkedik.

4. jelenet

Szín: középső színpad (az Idegen szobája), a felső színpad (a Vándor elbeszélésének színtere).

Az Idegen szobája. Baloldalt, pokróccal letakart, ócska díványon ül az Idegen. Középen, a zöld eternites konyhaasztalon könyvek, kenyérdarabok és a zsirpapírból félig kibontott parizer. Az egyedül élő férfiak asztalát jellemző rendetlenségre egy szál gyertya vet homályos világot. Jobboldalt magas fejtámlájú, régi karosszékben ül a Vándor, a nézőtérrel szemben. A felső színpad fehér függönye, amelyen árnyjáték-ként a Vándor elbeszélése megelevenedik, valójában széles manzárdablak, melyen át a Kálvária-dombot látnánk,

tetején a három csonka kőkeresztrel, ha nem lenne éjszaka.

VÁNDOR: Tíz év után... s mi hozott ide vissza,

nem tudom, Idegen.

A vattacukor-felhők a gyerekkor egén, melyektől émelyítő lett az ünnep?

A vendéglő, ablakain ma is a piszkos fehér függönyökkel, melyeken úgy üt át a rózsaszínű fény, mint zsirpapíron a hús leve?

Ezek a dombok, e szőlőkarókkal átütöttek, Szent Sebestyénként agyonnyilazottak az alkonyatban?

Emlékezem telekre, amikor az utcákon végig disznósivalkodás... csorgott a véres

lé a kapuk alól, átvöröslött az árkok iszapja, mintha a Város érrendszerét láthattam volna kitakarva, — jártam borzadályal

kisfiúként, könyvekkel a hónom alatt, félve kutyáktól, az utcabeli gyerekektől, zongoraórákról szökve, rettegve egy elvesztett tízforintos miatt, amivel a boltba küldtek, és otthonról visszakergettek: keresd meg! s én sírva túrtam föl a havat lépésről lépésre, hasztalan...

Tíz év a váróterem füstjében, alvások elgémberedett bokrok alatt, és ébredések idegen ágyakban a konyhából áradó

rántottaszagra, hazug búcsúszavak az éjszaka átverítékezett hálóingekbe nyomva arcomat...

Szétázott képeslapok: városok a hajnal párájában, távolodva...

És vonatok, vonatok, záporok szívverése a piszkos ablakon, mintha egy tiszta, fiatal lány futna utánam a téltől még fölmart mezőkön, sírva, csattogó szandálban, ázottan csapdosó hajjal...

de akárhol szálltam le, csak a váróterem füstje, az olajos padlón

szétdobált csikkék, söröskupakok,
papírfoszlányok — a Tejút
meggyalázott térképe fogadott...

De nem erről akartam beszélni neked,
Idegen.

*(Az asztalon álló gyertya ellobban,
ugyanakkor a felső színpad függőnye
hátról megvilágosul. Megkezdődik
rajta az árnyjáték. Az Idegen a látvány
felé fordul; érezhető, hogy mindez az ő
képzeletében elevenedik meg.)*

Már nem emlékszem, vándorlásaim
melyik esztendejében, s arra sem,
hol történt meg, hogy az útról letérve
egy nagy sötétlő erdőbe jutottam.
Bolyongtam benne hetekig, élelmem is
elfogyott, ettem hát bogyókat:
kiszáradt bolygókat a bokrok
nyomorult csillagrendszeréből, mintha

Isten, ki éhét világokkial csillapítja,
s csak mentem, mentem, nappal-
éjszaka,

az éjszakai ég: ezerköves
óra alatt, melyről a hold fedőlapja
mentem csillagesikorgásban, míg Isten
motoszott a rugók, tengelyek közt, s én
elrontja végleg, megáll az idő, és
ármam mutatója éjfélre dermed.

Egy éjjelen már nem bírtam tovább,
helyet kerestem, hol ledőlhetek,
s leltem forrásra, mely úgy lüktetett,
mintha a föld pulzusa volna, —
s aludtam máris ájulatlanban, ám

egy óra múltán megrendült a föld,
és mint katonahulláról letépett
ing, megreccsent kettéhasadva
a rengeteg zöld csendje, állatok
riadtak föl s futottak szét jajongva,
de menedék sehol, — madárfészkek

mint lefokozott tábornok vállrózsái, —
repültek, a fák,

mintha a csillagok sortüzétől találtak,
ledőltek döngve, — árkok
hasadtak mindenütt, az alvadt
vérel átítatott avar kötését
elszagatva, hogy lett minden merő
seb...

És álltam én e rettenetben árván,
árvábbam, mint az állatok, a fák,
menekvésre se gondoltam — hová is
futhattam volna? és kikhez? kihez?
csak álltam ott, amíg felém zuhanván
egy faág tarkón nem suhintott,
és eszméletlenül a földre estem...

Dél volt, mikor magamhoz tértem, és
vad szomjam oltani a forrás
fölé hajoltam, — nem volt benne víz,
kő és föld tömte el, s a csermely
rég elfutott a semmibe... csak itt-ott
sötétlett még a sár, hát számba tömtem,
s lenyeltem undorodva, majd az égető
forróságban, az erdő roncsai
között elindultam a kiürült
mederben, remélvén, hogy arrébb
vizet talállok...

Eleinte könnyen
haladtam, lassan mélyült a meder,
visszakapaszkodhattam volna bárhol,
de itt lent hűvös volt s a lágy
iszapból halakat téptem ki, — élve,
nyersen faltam fel őket, nem maradt
bennem már se undor, se száanalom...
S csak mentem, mentem, botladozva a
köveken, és ahogy kiszélesült,
mélyült a meder, a halott folyó
meredek partjai között immár
fogolyként

vánszorogtam a kijelölt úton,
melyről nem tudhattam, hová vezet...
M megbúzhódott itt minden, az iszapban
férgék fanyáztak, megmázták a
testem,

a vérem szívták, és ha jóllakottan
lehullott rólam egy, a többi nyomban
rátámadt s megzabálta...

Később,
hogy értem örök éjszakába, kígyók
tekeregtek a lábaim előtt,
meredtek rám piros szemekkel,
és csak az
mentett meg, hogy gennyedző
sebeimmel
undort kel tettem bennük is...

Az Istent
kértem akkor, hogy öljön meg, a
poklot:
égessen lelkem gyökeréig inkább,
mintssem hogy elevenen megrohadjak,
kövekkel örlött csont sorsára vágytam,
hogy lennék csont-mezőnek csont-dere,
véremnek, hogy a Sátán poharában

örvénylenék, s hogy szívemnek piros
gombolyagát lökdössék ördögi
angóramacsok festményen, a Sátán
hálószobájának falán, de nem volt
könyörület sem égben, sem pokolban...
S hogy néztem éjjel a csillagokat:
csillogtak üvegcserepekként
kőkerítésén a paradicsomnak,
elvértett rajtuk a jajszó, ima...

S egyszer csak feltárult a Völgy,
kiléptem és megálltam tántorogva
a fényben, és hogy léptem volna
beljebb,
felbuktatott a füvek illata.

Három napig hevertem mozdulatlan,
három nap, három éjjel mosdatott
a harmat, míg iszonyú sebeim
leváltak rólam, s elrongyolt ruhám is,
hol elhasadt, mintha seb volna,
összeforrt...

Három nap, három éjjel szomjazó
ajkamhoz önként hűvös ér kanyargott,
s mikor felébredtem, halomban
állt előttem bogyo, gyümölcs, miket
a szél hordott oda...

S ahogy magamhoz
tértem, megláttam a Lányt a Völgy
felett.

A levegőben lebegett, de nem mint
a szárnyaival verdeső madár,
hanem mint nap, hold és a csillagok,
úszva, mint víz színén papírhajó,
szellőörvényben megfordulva lágyan.
Elindultam feléje, s már elértem,
karom kinyújtva megszólítani
készültem, amikor reám kiáltott:
„Ne érints!” — és ellebegett. Madárhad
rebbent a fákról, körülfogta, és
pörgött körülötte, virágitillatú
szellőt kavarva...

S én a földre esve
zokogtam boldogan s reménytelen...

Napokig követtem, hiába
reménykedve, hogy megszólíthatom,
de nem jutottam közelebb soha,
szavai, mint az alvó jegyesek
közé fektetett kard, megállítottak...
De hát hogy is képzeltem, ostoba,
mosolyát díszsebkendőül kítűzve
sétálhatok majd Európa terein?
Elhozni őt ide, hol kirakatok a
tekintetét, mint aprópénzt, besöprik?

Kísértem hát lemondva, boldogabbnak
hívén őt minden földi asszonyoknál, —
kutattam mégis titkát, hogy lebeghet
ott fenn, mindentől, ami földi,
távol...

S a Völgyben mindenütt
vértócsákat találtam, alvadatlan
pirosan állt bennük a vér, lehullt levél,
por nem szennyezte be...

És láttam egy napon,
ahogy röptében ág karcolta meg,
de nem csorbult ki vér a sebből —
akkor
értettem meg, hogy ember ő is, és e
Völgyben, amely a vérét elragadta,
fogoly...

S én fellázadtam sorsa ellen,
késsel támadtam a mezőnek, ágakat
tördeltem, kövekkel dobáltam
a patakot, követelve, hogy adják
vissza a Lányt. De nem a fű, a fák
jajdultak — ő sikoltozott fenn
a semmiben, a Völgy belőle fájt...

Eldobtam hát a késemet, megértve,
hogy nem tehetek semmit...

Még egy éjszakát
töltöttem a Völgyben, az égbe
bámulva álmatlanul, s láttam újra:
a csillagok csak üvegcserepek
egy kerítésen, melyen át soha
nem juthat ember szava Isten
színe elé...

Másnap hajnalban útra
keltem megint, s még évekig
bolyongtam,
míg egy napon elhatároztam —
visszatérek
még egyszer szülővárosomba.

*Az árnyjáték véget ért, a felső színpad
függönye elsötétül. Az Idegen vissza-
fordítja a tekintetét, észreveszi a ki-
aludt gyertyát. Feláll, meggyújtja.*

IDEGEN: És most... most itt maradsz?
VÁNDOR: Nem, holnap továbbme-
gyek...

És énutánam elindulsz te is.
IDEGEN (kis szünet után): Igen.
Függöny a középső színpadra.

5. jelenet

Szín: alsó színpad

*A Város határában, másnap reggel.
Lassan világosodik. A dombok havasan
derengenek, nemsokára felkél a nap.*

Hideg van, a Léggömbáros vacogva húzza össze magát a rokkantkocsiban. Most a színpad jobboldalán helyezkedik el, mintegy eltorlaszolva a Vándoról kivezető utat. Balról belép a Vándor. Nyugodt, egyenletes léptekkel halad. A Léggömbárosnál megtorpan, ki akarja kerülni, de a kutya fenyegetően morogva eléje kúszik, nem engedi tovább.

LÉGGÖMBÁRUS: Parancsol egy léggömböt?

VÁNDOR: Köszönöm, nem kérek.

LÉGGÖMBÁRUS: Talán egy kéket uraságnak?

(farkasszemét néz a Vándorral)

VÁNDOR: Egy pirosat.

LÉGGÖMBÁRUS

(a szemében félelem villan, sietve választol): Igenis, egy pirosat.

Előveszi a kését, levág egy piros léggömböt a zsinagógáról, és átnyújtja. A Vándor hátrébb lép, és mosolyogva felengedi a léggömböt a levegőbe.

GYERMEKHANG MESSZIRÓL: Anyuka, nézd, tudok járni! Anyuka, nézz ide, megint tudok járni! Anyukaaa...!

VÁNDOR: A többit is megveszem.

LÉGGÖMBÁRUS: Azok nem eladók.

VÁNDOR: Kérem.

LÉGGÖMBÁRUS: Nem.

(Beleszúr az egyik léggömbbe. A Vándor feljajdul, az egyik tenyerén vérző szűrű seb jelenik meg. Ha nem is látjuk a sebet, a keze rándulásából megértjük, mi történik.)

Nem. Neem. NEEEM!

(Egymás után döfi ki a léggömböket. A Vándor minden döfésre összerándul, arcát és ruháját vér áztatja, térdre esik. A Léggömbáros ikutyája a torkának ugrik, és földre dönti. A Léggömbáros csak akkor hagyja abba a dühöngést, amikor már valamennyi léggömb kipukkad. Tébolyodottan néz körül.)

Ki engedte ki a gyerekeket? Az előbb még mind itt volt. Ki nyitotta ki az ajtót?

(A kutya felmordul. Csak erre ocsúdik. Lehajol a Vándorhoz, majd letekeri nyakáról a sálát. Összecsomózza a Vándor csuklóján, a másik végét a széke

karfájához köti. Aztán rászól a kutyára.)

Gyerünk innen! Gyorsan!

Kivonszolja a színről a Vándort. Fügöny.

MÁSODIK RÉSZ

1. jelenet

Szín: alsó színpad

Februári alkonyat egy folyóparti kiserdőben. Az égen hófelhők vonulnak, a lebukó nap sugarai időnként áttörnek rajtuk, és kísérteties, sárgás fény árasztja el a sötét törzszű fákat. Süvít a szél — a jelenet végére fülsiketítővé erősödve. A földön rozsdás konzervdobozok, papírszemét, üvegcserepek. Bejön a két Fehérköpenyes, akiket az Első rész 3. jelenetében láttunk, a kiskocsiról leemelik a kirakatbabákat, és — érezhetően tréfának szánva — felállítják őket, ugyanolyan mesterkéltnézőkba merevítve, ahogyan a kirakatban állhattak. Aztán nevetgélve elmennek. A kirakatbabákat játszó színésznők tétőtől-talpig inkább barna, mint testszínű mezbe vannak burkolva — felesleges erotikus képzeteket kelteniük, hiszen élettelen, nem nélküli lényeket alakítanak, — a fejükre is barna, hárnyanyaanyagból készült álarc van húzva, szorosan, hogy kopasznak látszanak. A Kirakatbabák a jelenet alatt mozdulatlanul állnak, még a szájuk mozgása is észrevehetetlen.

ELSŐ KIRAKATBABA: Fázom. Mikor öltöztetnek már fel?

MÁSODIK KIRAKATBABA: Minket már nem öltöztetnek fel soha többé. Idehoztak és itthagytak, mert már nincs szükség ránk. Itt fogunk állni ebben a kiserdőben, hátunk mögött a folyóval, amelyen most jégtáblák koccannak össze, míg szét nem áznak, el nem korhadunk. Vagy ha tavasszal megárad a folyó, magával hurcol bennünket. Hajó orra fogja széthasítani a koponyánkat, vagy lassú örvényekben forogva mállunk szét, s még az is jobb lesz, mintha egerek rágnának egy elfelejtett raktárban, ahol örökké sötétség van, és pókhálók lógnak az arcunkba.

HARMADIK KIRAKATBABA: Én élni akarok. Élni.

(halkan sirdogál)

NEGYEDIK KIRAKATBABA: Meséljek nektek a völgy felett lebegő lányról?

MÁSODIK KIRAKATBABA: Nem. Fogd be a szád, Kamilla! Unom már a mesédet. Nekünk most át kell gondolnunk a helyzetünket, nincs szükség a te ide nem illő, szirupos hazudozásaidra.

ELSŐ KIRAKATBABA: Én akarom.

HARMADIK KIRAKATBABA: Én élni akarok. Eddig mindig mozduatlanul kellett állnom a kirakatokban, izléstelen ruhákban, össze-vissza gombostűzve, és még vakarózni sem volt szabad. Most végre szabadok vagyunk, miért nem tudom mozgatni a tagjaimat? Miért? Hiszen nem látja senki.

(sír)

MÁSODIK KIRAKATBABA: Ostoba vagy. Miket képzelsz magadról? Mind azok vagytok.

ELSŐ KIRAKATBABA: De hát miért nem kellünk? Olyan jó volt a kivilágított kirakatban állni! Legjobban a selymeket szerettem. Meg a szőrmét. Volt egyszer egy hosszú estélyi ruhám sötétkék selyemből, ezüstsálakkal átszőve. És hermelin kucsmám, meg boám rókaprémből. A bársonyt nem szerettem, ellágyította az alakomat. És azokat az ócska virágmintás kartonruhákat sem, amiket utoljára kényszerítettek rám abban a piszkos, külvárosi áruházban, ahol három nap alatt amúgyis mindent elszűrkitett a por. Nem gondoltam volna, hogy egyszer még vágyakozni fogok oda. De ott legalább meleg volt. Most fázom, nagyon fázom... Miért nem kellek én senkinek?

MÁSODIK KIRAKATBABA: Neked letrött az orrod, Nóra. Fruzsínának behorpadt a feje. Kamilla arcáról lepattogzott a festék. Még én nézek ki a legjobban négyünk közül, de nekem hiányzik hátul egy darab a koponyámból.

HARMADIK KIRAKATBABA: Élni akarok!
(sír)

NEGYEDIK KIRAKATBABA: Volt egyszer egy lány, szép, mint az Isten

mosolya, és egy napon megérkezett a Völgybe.

ELSŐ KIRAKATBABA: Miféle völgybe?

MÁSODIK KIRAKATBABA: Ne hallgassatok rá. Mindenfélét összehord. Méltósággal kell viselnünk, amit a sors ránk mért.

NEGYEDIK KIRAKATBABA: Meglátta arcát a patakban, és a patak is meglátta arcát őbenne. Mosolygott, és a levélrések tükre volt a mosolya. Lépett, és ágak inogtak lépteiben. És látta a Völgy, hogy minden miccenése felmagasztosul a lány mozdulataiban. Ezért megsebezte őt, a vérért vette, és maga fölé tette az égre: lebegjen ott örökkön-örökké, vér nélkül, súlytalan...

MÁSODIK KIRAKATBABA: Ostobaságokat beszélsz, Kamilla. Akinek nincs vére, az olyan, mint mi vagyunk. Ahelyett, hogy reálsan felmérné a helyzetet, csak fecsegsz össze-vissza. Végy példát rólam! Én mindenre felkészültem, engem nem érhet meglepetés.

HARMADIK KIRAKATBABA: Élni akarok. Élni. Járkálni az utcán, és megnézni a kirakatokat. És férfiakkal beszélgetni, akik meghallgatnak, és nem dobálnak durván egyik sarokból a másikba, mint az eladók. Élni akarok! Élni, élni, ÉLNI!

(hangosan sír)

MÁSODIK KIRAKATBABA: Tebened nincs semmi méltóság, Fruzsina! Fúj!

ELSŐ KIRAKATBABA: És nem lehet azt a lányt kiszabadítani?

NEGYEDIK KIRAKATBABA: De igen. És egy napon majd...

(szavait elnyomja a szél süvítése)

ELSŐ KIRAKATBABA: Nem értem. És fázom. Nagyon fázom.

MÁSODIK KIRAKATBABA: Szedd össze magad, Nóra! Vegyetek példát...
(az ő szavai is elvesznek a szélben)

HARMADIK KIRAKATBABA: Élni akarok. Élni...

A szél felerősödik, és ledönti a Kirakatbabákat. Mereven dőlnek el, beletoccsannak a sárba, a törött üvegek, behorpadt, rozsdás konzervdobozok közé, papírlapok kavarnak felettük. Sötétség.

2. jelenet

Szín: középső színpad

Táj hófúvásban. Bebotorkál az Idegen. Nehezen halad előre az erős szélben, botladozik a hóbuckák között. Ereje fogytán van. Láthatólag eltévedt: egyre szűkülő körben mozog. Csak néha villan meg az arca, de így is felfedezzük rajta a változást: vonásai megszilárdultak, kifejezése megkeményedett — tíz évvel látjuk idősebbnek, mint az első részben. Rövid monológját ordítva mondja el, de hangja így is alig tud át-törni a hóvihár zaján.

IDEGEN: Fellázdadt angyalaidat égetted el, Uram, mennyei

krematóriumodban? Fehér hamvaikat szórtad az Ūr hidegébe, hogy forgószélként kavargva lecsapjanak a földre? Csonttízű ez a hófúvás, csontszilánkok marják fel arcomat, kiégett szárnnyak fehér pora a nyelvemen, angyalaid olvadnak széjjel rajtam — vergődöm, Uram, mint pokolbéli tűz.

Szám csontot őrölő malom.

Elsüllyedek a paradicsom kihűlt hamujába. Ujjaim tojásból kibújt kígyók, tekeregnek angyalhajban, mely az irtózattól megöszült.

Féreggé lettem a fehérség tömegsírjában, féreggé, aki zabál, míg meg nem méngeződik, fulladozva.

CSAK ANNYI CSÖNDET ADJ, HOGY BELÉDERMEDJEK, ISTEN!

Végigzuhan a hóban. Néhány másodpercig még kavarog a szél, aztán egyszerre csend lesz. Az Idegen arcát megvilágító halvány fényugár is kialszik. Teljes a sötétség.

3. jelenet (AZ IDEGEN ÁLMA)

Szín: mindhárom színpad

Éjszaka. Az Idegen dermedten fekszik a középső színpadon. A felső színpadra vezető lépcsőn megmoccan valami — eddig rongycsomónak véltük —, Mária Magdolna emeli föl a fejét egy reflek-

tor keskeny fénypázmájában. A fény lassan lecsúszik róla, és az alsó színpadot pásztázza. Látjuk a kifordult tagokkal heverő kirakatbabákat, aztán a fény a színpad jobb sarkába kúszik: előgördül a Léggömbáros rokkantkocsija. A Vándort vonszolva maga után végighalad a színen. Amikor eltűnik, az eddig őt követő fény visszatér középre: a Kirakatbabák előtt a földön megcsillan a Léggömbáros kése; az imént ejtette el, most úgy rémlik, a koppanást is hallottuk. A fény átugrik Mária Magdolna arcára. Mária Magdolna havat vesz a kezébe, és letörli vele arcáról az öregasszonyráncokat, leveszi kendőjét, és hosszú haja végigzuhan a vállain. Feláll, leveti az öregasszonyruhát — a Lány áll előttünk csillogó fémszálakkal átszőtt, világoskék mezben, amely karjait és vállait fedetlenül hagyja. Az átváltozás után a Lány — a fényt követve — elindul a kés felé. Átlép az Idegenen, megkerüli a Kirakatbabákat, és felveszi a kést. Felmutatja, majd beleszúrja az egyik tenyerébe. Ezután odalép az Első Kirakatbabához, és tenyerét annak tenyeréhez szorítja. Az Első Kirakatbaba megmozdul, lassan felkel. Ekkor a Lány a Másodikhoz lép, aztán a Harmadikhoz, Negyedikhez. Mindegyikük tenyeréhez odaszorítja a magáét, és a Kirakatbabák sorra feltámadnak, egyre emberibb mozdulatokat tesznek, egymást tapogatják, beszélnek egymáshoz, de most nem halljuk a hangjukat. A Lány közben elindul visszafelé, mozgása egyre légiesebbé válik. Elmegy az Idegen mellett, és melléje teszi a kést. Fellép a felső színpadra, melynek függőnye résznyire szétnyílik, és a magasba emelkedik. A fény követi a Lányt, s amint eltűnik, kialszik. A felső színpad függőnye visszazárul. A Kirakatbabák a vaksötétben észrevétel nélkül hagyják el a színpadot.

4. jelenet

Szín: középső színpad

Táj hófúvás után. Az Idegen élettelenül fekszik a hóban. Balról betámolyog az Első Részeg.

ELSŐ RÉSZEG: Hahó, testvérek! Ha-

hóóó...! Hol vagytok?... Senki sem válaszol.

Ismét hahózik. Messziről halk visszhang felel, aztán lépések csikordulnak a havon. Jobbról belép a Második Részeg.

MÁSODIK RÉSZEG: Sötét és huzatos ez a vidék, akár az Isten orrlika. Hahó, van itt valaki?

ELSŐ RÉSZEG: Te vagy az, Józsi?

MÁSODIK RÉSZEG: Ferkó, cimborám, hát nem estél szakadékba?

(Összeölelkeznek, a Második Részeg pálinkásüveget vesz elő, isznak)

ELSŐ RÉSZEG: Mintha csengettyűket nyeltem volna, rézízú a nyelvem.

MÁSODIK RÉSZEG: Nekem meg mint-ha dunyhatóval volna kitömve a hasam, mocskos érzés, ha felböfögöm.

ELSŐ RÉSZEG: Hát a Bandi?

MÁSODIK RÉSZEG: Nem tudom. Az orromig se láttam abban az átkozott hóviharban. Még az a szerencse, hogy a pálinka nálam maradt.

ELSŐ RÉSZEG: Adjál még!
(mohón iszik)

Megint lépteiket hallunk. Jobbról be-tántorog a Harmadik Részeg. Amikor meglátja társait, megöriül és oda akar futni hozzájuk, de már a zelső lépésnél elbotlik és végigterül a havon. Az Első és Második Részeg nagy nehezen felsegíti, majd mindhárman letelepednek, és — az üveget körbeadogatva — beszélgetni kezdenek. Ugyanaz a ruha van rajtuk, amit a vendéglői jelenetben viseltek, de mostanra teljesen elrongyolódott: a zakók váltómitése felszakadt, a hiányzó gombokat biztosítótűk pótolják. Kabátot egyikük se hord.

HARMADIK RÉSZEG: Végre! Már azt hittem, a folyóba vesztetek.

ELSŐ RÉSZEG: Nesze, igyál!

HARMADIK RÉSZEG: Hát van még?

MÁSODIK RÉSZEG: Tíz éve nem fogy ki ebből az üvegből a pálinka, pedig még sohasem töltöttem utána. Varázslat, én mondom nektek, varázslat.

ELSŐ RÉSZEG: Ne is fogyjon, mert én már nem akarok többé kijózanodni.

HARMADIK RÉSZEG: Felejtsd el!

ELSŐ RÉSZEG: Nem lehet azt elfelej-

teni. És neked sem, mert a te késéd volt...

HARMADIK RÉSZEG

(éppen ivott, ijedtében félrenyel):

Mi-miket beszélsz! Én sohasem hordok magamnál kést.

ELSŐ RÉSZEG

(a Második Részegre mutat):

Akkor a tied.

MÁSODIK RÉSZEG: Hogyhogy az enyém? Hiszen annak fanyele volt, az enyémnek meg...

(előveszi a bicskáját és hadonászik vele) gyöngyház.

Én csak arra emlékszem, hogy felkaptam ezt az üveget, és elfutottunk. Hát nem, Bandi?... hát nem?

HARMADIK RÉSZEG

(bólint): És már tíz éve bolyongunk együtt a világban. Talán már el is felejtették, talán már haza is...

(a társaira néz, várja, hogy megerősítsék, de azok hallgatnak)

ELSŐ RÉSZEG: Én sohasem fogom elfelejteni azt a pillanatot. Soha, míg csak élek. *(feláll és beszélni kezd, a többiek megadóan hallgatják)* Egyetlen pillanatot volt... Amikor fölkaptam a kést, neki a réműlettől olyan nagyra tágult a pupillája, mint az az egész terem, vagy még nagyobbra... és én egyszerre megláttam benne mindent... és nemcsak láttam, hallottam is... de már későn, mert a kés útban volt a szíve felé... láttam egy kisfiút, aki egy hatalmas fekete tábla előtt áll, és hasztalan próbál letörölni valamit... kezében a spongya, szorongatja, és egyszer csak a krétától mocskos víz helyett vér csordul ki a spongyából... vércseppek hullanak a kisfiú fehér tornacipőjére... aztán magas kerítés mellett fut lihegve, csapzott haja a szemébe lóg, már nem lát semmit... valaki elgáncsolja, röhögés hallatszik és kövek puffanása... és akkor érzem, hogy a kés áthatol a zakója szövetén, a bélésben kicsit lelassul, felhásítja az inget, és beleszalad a húsba... és a szemekben fény lobban, fehér hálóinges nő fut be egy szobába, becsapja az ajtót, és kiabál, nem, nem jöhetsz be, hagyj békén, és kulcs csikordul... nem, a kés hegye ütközött a bordájába... megreccsen a csontja, mint ami-

kor újságpapírt gyúrnek össze... és én még mindig látom a szemét... egy kulcslyukból fény szűrődik ki, gyerek-sírás hallatszik valahonnan nagyon messziről... de most a kés lecsúszik a bordáról és beleáll a szívbe... a penge átforrósodik, és a szemek már kocsonyásak és üresek... kirántom a kést és elejtem... a nyele nagyot koppan a padlón, és rögtön utána halkkan megcsendül a pengéje is... halljátok?... én hallok... aztán eldől a test, a nő felsikolt és ráveti magát... és én csak állok és a csengést hallgatom...

HARMADIK RÉSZEG: Ne gyötörd magad! A nő volt az oka... A nő... Most már talán haza is mehetnénk...

MÁSODIK RÉSZEG: Nesze, igyál!
(feláll és átnyújtja az üveget az Első Részegnek, közben belebotlik az Idegenbe)

Nézzétek, itt fekszik valaki!

(lehajol hozzá)

Megfagyott!

ELSŐ RÉSZEG

(eddig dermedten állt, most felocsúdik, odamegy az Idegenhez, kigombolja a kabátját, és a szívverését, hallgatja):
Nem, még él.

(felemeli az Idegen fejét, és a fogai közé erőlteti az üveget)

MÁSODIK RÉSZEG: Neked volt gyufád, Bandi. Nézzük meg, kiféle!

HARMADIK RÉSZEG: (gyufát gyújt):
Ez ott volt...

(rémülten dobja el az égő gyufaszálat)

ELSŐ RÉSZEG: Már éledezik. Na, még egy kis pálinkát...

(tölné az Idegen szájába, de a palack üres; felemeli, megrázza)

Nincs több. Kiürült.

MÁSODIK RÉSZEG: Hogyhogy kiürült? Tíz évig kitarított, és akkor most egyszerre...

(átveszi az üveget, és lefelé fordítja)

Tényleg.

HARMADIK RÉSZEG: Viccelsz, testvér. Én meg épp most akartam elkérni. Add ide, majd én megnézem...

(gyufát gyújt)

ELSŐ RÉSZEG: A kés... ott van mellette a kés!

MÁSODIK RÉSZEG: Miféle kés?

ELSŐ RÉSZEG: Az... az a kés! Menjünk innen! Gyorsan!

Elmenekülnek. Sötétség. Majd halvány fénysugár esik az Idegenre. Az Idegen megmozdul, megpróbál felemelkedni.

5. jelenet

Szín: felső színpad (ég), középső színpad (a Völgy), alsó színpad (a visszaút)

Az Idegen lassan feláll, közben egyre erősödő fény árasztja el a színt. Szétnyílik a felső színpad függönye, mögötte kék lépcsősor magasodik. Az Idegen döbenten néz körül — szeme láttára tűnik el a hó, és máris fű hullámszik, kirügyeznek és rögtön virágba, lombba borulnak a fák... Viruló, tavaszi tájban áll. Megérkezett a Völgybe. Hajnalodik. Az Idegen ledobja a rongyos télikabátot, letekeri nyakáról a mocskos sálát. Aztán letérdel, és egy számunkra láthatatlan patakban megmossa az arcát. Az eget jelképező kék lépcsősoron megjelenik a Lány, madarak veszik körül. A Lány kifakult kék mezben van, amelyen nyoma sincs az álombéli ezüstös csillogásnak, inkább a gimnáziumi tornaórákon viselt dresszekre emlékeztet. Mintha a haja se lenne olyan dús, mint az álomjelenetben. A váratlan csulódás miatt időbe telik, amíg észreveszszük szépségét. A Madarak öltözetében nincs semmi: stilizáltan madárszerű, csak színezésében idézi a madártollakat. Az Idegen a Lány felé fordul...

IDEGEN: Szébbnek képzeltem...
(sokáig követi tekintetével az égen lebegő Lányt, végül néhány bátortalan lépést tesz feléje, és megszólítja)
Völgy Lánya!

LÁNY (mosolyba merevült arcát közömbösen fordítja az Idegen felé, és csengő, de kissé mesterséges hangon válaszol):

Ne érints!

IDEGEN: Hallgass meg!

LÁNY: Ne érints!

IDEGEN: Nem akarlak megérinteni, csak arra kérlek, hallgass meg!
(közelebb lép hozzá)

LÁNY: Nem. Ne közelíts!

IDEGEN (miközben a színpad jobbsarkára felé induló Lányt követi): Meg kell hallgatnod!

LÁNY: Soha.

Igyekszik eltávolodni az Idegentől, de az követi. A Lány kicsit már nyugtalan, úgy járkal a számára kijelölt térben, mintha kalitkába lenne zárva. A Madarak minden mozdulatát utánozzák, s ez most mintha kezdené idegesíteni. Az Idegen tántoríthatatlan, a távolság nem nő, de nem is csökken közöttük.

IDEGEN: Mégiscsak nagyon szép.

(kiáltva)

Völgy Lánya! Legalább azt engedd meg, hogy beszéljek!

(rálép a felső színpadra vezető lépcső első fokára, a Lány is eggyel feljebb lép a kék lépcsősoron)

Érted jöttem.

LÁNY (meghökken, aztán mulat rajta, arckifejezéséből kezd eltűnni a görcsösség):

Értem? Hát tudod te, hol vagy? És ki vagy te? Hát nem tudod, hogy én ki vagyok?

IDEGEN: Én Idegen vagyok. Te pedig fogoly.

LÁNY: Én fogoly? Félrebeszélés, Idegen.

IDEGEN: A Völgy foglya vagy.

LÁNY: Elég! Nem is tudom, miért hallgattalak eddig. Engem még soha senki sem mert megszólítani.

IDEGEN: Lehet, hogy más nem. De én készültem erre a találkozásra. Ezerszer megálmodtalak, és nem mondanám, hogy szebb vagy, mint amilyennek álomban láttalak.

LÁNY: Hallgass! Nekem itt hatalmam van minden felett. Ha akarom, megbüntethetlek a vakmerőségedért.

IDEGEN: Hát akard!

LÁNY (zavarban): Akarnám... de nem akarhatom. Itt mások a törvények.

IDEGEN: Hát persze... hiszen fogoly vagy.

LÁNY: Nem. Ez a Völgy azért ilyen, mert én tettem ilyenné. És itt senkinek sem eshet bántódása. Ha fáradt vagy, megpihenhetsz, a föld önként tolvákkondtúrát a fejed alá, hogy párnád le-

gyen. Ha égető a forróság, madarak szállnak föléd, hogy szárnycsapásaikkal hűsítsenek. Ha szomjazol, a forrás...

IDEGEN: Tudom. És mégis elviszlek innen magammal.

LÁNY: Nem. És ne közelíts, úgysem tudsz megérinteni. Soha!

IDEGEN: Tíz éve indultam útnak, hogy megkeresselek. Tíz éve hagytam el a Várost, ahol születtem. Emlékeim már összesűrűsödtek és megalvadtak bennem, emlékezetem városában mindig éjszaka van, vagy bizonytalan hajnali derengés. A léckerítések összetörtek, miközben a várótermek kemény padjaiban forgolódtam; az ablakokat becsapta a téli reggelek szele, s ezért emlékezetem utcái tele vannak szórva üvegszilánkkal.

Felébredek éjszaka egy erdő közepén, és hirtelen megvillan előttem a Főtéren álló templom kivilágított toronyórája egy ködös, novemberi estén — hat óra van, és nekem sietnem kell valahová. Felugrok, és akkor döbbenek rá, hogy a hold üres számlapja mered rám az ágak közül...

Tíz éve indultam útnak; árkokban háltam és pályaudvarokon. Kisvárosokon mentem át vasárnap délután, amikor mindenki otthon ül és az ebéd utáni kávéét kavargatja, pörköltök és sütemények ízével a szájában. Nekem csak az olcsó mozik jutottak és a szorongás a failusi kozsmáikban, hogy belém költnek a részeg legények, amíg a kőkemény pogácsát majszolom, egy pohár savanyú bor mellett.

Velem kell jönnöd!

LÁNY

(most már őszinte rémülettel):

Nem! Ne közelíts felém!

IDEGEN: Nem tarthatsz vissza!...

Fel akar futni a lépcsőn, de megtántorodik és elesik. A Lány riadtan hátrál egészen magasra. A Madarak körülfogják és eltakarják... Sokáig csend van... Az Idegen lassan magához tér... És most különös közjáték következik. A Lány ismét megkezdí vonulását a Völgy egén. A Madarak engedelmesen követik, ám egyikük váratlanul lezuhan. Az Idegen lábai előtt vergődik a földön, míg a többiek le nem csapnak rá, és szét nem marcangolják. Aztán

*visszatérnek a Lányhoz, aki merev mo-
sollyal nézte végig a jelenetet...*

IDEGEN (feláll): Hiába minden
gyötrelem! A hajnal
hideg kardlapját megcsókolva hányszor
esküdtem dermedt ajkakkal: kitarok!
Mentem át idegen városokon,
utcákon, hol, mint odvas fogsor, álltak
a házak, s félttem: szétszaggattatom,
mert rettentővé vált minden — az
alkony

egéről úgy csüggték alá a
piros felhők, mint a vágóhídon
kampókra aggatott húsdarabok,
hogyan hittem jóslatnak: felnégyelt
testemet
így tűzi a négy égtáj kapujára,
ki ellen lázadtam: az Úr.
Félttem, de nem fordultam vissza
mégsem,

s most itt érzem magam
otthonatlannak...

Hiányoznak a pályaudvarok,
az újságárosok kiáltószava,
szállodai szobámba felszűrődő
zene, egy asszony otffelejített
fésűje a piszkos tükör előtt,
a kertvárosokban gomolygó
füst, amikor az avart égetik,
ülések bőrszaga a távolsági
autóbuszon, mert már elémelyít
ez az örök virágillat, az ég
örökös agyonmosott kékje, és az is,
hogyan minden vágyam teljesül azonnal,
még alig kívántam...

*A Lány ezalatt újból lejjebb ereszke-
dett, egészen közel a neki most hátat
fordító Idegenhez.*

LÁNY: El akarsz menni?

IDEGEN (villámgyorsan megperdül):
Te... te beszélsz hozzám?

LÁNY: Már megszoktalak. Valóban el
akarsz menni?

IDEGEN: Igen.

LÁNY: Kérlek, maradj!

IDEGEN: Ha... megfoghatom a keze-
det.

LÁNY (ijedten hátrál): Nem, azt nem
lehet.

IDEGEN: Miért nem?

LÁNY: Nem tudom. Csak érzem, hogy
nem.

IDEGEN: Az imént különös dolgot lát-
tam. Meghalt egy madár.

LÁNY: Mi ebben a különös? A te vi-
lágodban nem halnak meg a madarak?

IDEGEN: Lezuhant az égből, és a társai
nyomban lecsaptak rá, és vagdosni
kezdtek a húsát. Véres csőrrel repültek
fel róla.

LÁNY: Igen, láttam. De miért mondd
ezt nekem?

IDEGEN: Hogy tűrheted, hogy a te Völ-
gyedben ilyen szörnyűség történjék?

LÁNY: Nem értesz te semmit. A halott
vérét azért ragadják el a társai, hogy
visszaadják az égnek. És akkor őben-
nük élni fog tovább, örökkön-örökké, a
levegőben, ahonnan származik.

IDEGEN: Még élt az a madár... Mé-
szárlás volt ez, Völgy Lánya, és én iszo-
nyodom ettől a Vögytől.

LÁNY (haragosan): Akkor hát menj el
innen, Idegen!

IDEGEN: Már nem tudok elmenni nél-
küled.

LÁNY
(hirtelen elhatározással): Vigyél magad-
dal!

IDEGEN (meglepődik, de érzi, hogy ezt
nem szabad elárulnia): Fogoly vagy.

LÁNY: Szabadíts meg!

IDEGEN (elindul a Lány felé): Nyújtsd
a kezéd!

*Szél söpör végig a Völgyön, leszaggat-
ja a fák lombját, ágakat tördel. Állatok
futkosnak a fűben, felhők takarják el a
napot, a források tükre elhomályosul...
A Madarak riadtan verdesnek a Lány
körüli, aki hasztalan próbál közeledni az
Idegenhez.*

LÁNY: Nem tudom. Valami nem en-
ged.

IDEGEN: Meg kell tenned. Így soha-
sem érlek el.

LÁNY
(minden erejét megfeszíti, de mintha
falba ütközne, nem tud áttörni a Ma-
darak gyűrűjén): Hiába...

(elsodródik a szélviharban)

IDEGEN: Állj meg, hová repülsz?

LÁNY: Sodor a szél.

*Az Idegen kétségbeesetten nyújtja kar-
ját a Lány után, aki egyre távolodik...
Lehorgasztja a fejét, és megpillantja a
kést. Felkapja, és ugyanazzal a mozdu-*

lattal, mint az álombéli Lány, a tenyerébe szúrja. Ami most történik, kettejük szavaiból világosodik meg előttünk.

IDEGEN: Nézd, elindult feléd a vérem.

LÁNY: Mi történik velem? Honnan támadt ez a seb a tenyeremen? Mi árad belém? Idegen, mézd, egyre súlyosabb leszek... Közeledem hozzád.

IDEGEN: Megszabadítottalak. Ember vagy megint.

A Lány leereszkedik, s ahogy közelít az Idegenhez, az egyre gyengül, térdre esik, kezét, melyet a vére köt össze a Lány kezével, még a magasba tartva. A Lány odaér hozzá, és letérdel melléje.

LÁNY: Ne halj meg! Miért szabadítottál meg rabságomból, ha most magamra hagysz?

IDEGEN: Ez volt az ára.

(meghal)

LÁNY: Mít tegyek, hogyan támasszalak fel, Idegen?

Miért hallgatsz, Völgy?

Milyen iszonyú csend támadt hirtelen. Nehéz vagyok, nagyon nehéz, egy lépést sem tudok tenni. El is felejtettem járnim... Igen, most már emlékszem. Valaha ilyen voltam, mint most, minden eszembe jut... Kislánykoromban egy nagy szürke házban laktunk, az udvaron diófa állt. Apám hintát akasztott az egyik ágára. Emlékszem egy augusztusi délutánra... szekér ment el a ház előtt, és meleg por szállt nyomában az udvarra... a diófa lomján át-sütő napfény kiillói felragyogtak benne... Én ültem a hintán, és mézeskenyeret ettem... beszívtam a porszagot, amelybe az ágyások fülledt virágillata keveredett... olyan érzés volt, mintha a mézeskenyérrel azt az augusztusi délutánt majszoltam volna... és olyan különös volt, olyan jó és meleg... egyszer csak leugrottam a hintáról, berohantam a szobába, fölkaptam a mackómat, és addig marcangoltam, amíg a

szám meg nem telt fűrészporral...

Mit tegyek most? Mít tegyek?

De hát hogy kerültem én ide?

(Körülnéz, és meglátja a csöggedten elült Madarakat)

Madarak, madaraim, segítetek!

Szálljatok el a véremhez, és hozzátok ide a csőrötökben! Töltsétek meg velem az ereit!...

(A Madarak engedelmessé válnak... Az Idegen éledezik... Végül a Lány segítségével feláll. A Lány csak most néz körül a Völgyben.)

LÁNY: Nézd, Idegen, kiapadt a patak, elsárgul a fű. Az erdőről vörös és sárga foltokban szakad le a lomb, mint a leprás húsa. Elhallgattak a madarak. Nyúlásrást hallok, rókabúzt sodor a szél...

IDEGEN: Elmegyünk innen, szerelmem.

LÁNY: Mít tettünk, jaj, mit tettünk? Kígyók tekerednek a fák törzsére, a madarak sírva röpdösnek a fészek körül, de már nem mernek leszállni a fiókaikhoz...

Amit mond, lejátszódik; eltödülnek a Völgy állatai, vad tusakodás kezdődik, aztán valamennyien megmerevednek. Meghalnak a Madarak is.

IDEGEN: Csukd be a szemed, nem kell látnod.

LÁNY: Hideg lett, fázom... Elbűjt a nap, csukott szemmel is érzem.

IDEGEN: Vedd fel a kabátomat!

(Ráadja a kabátot, nyakára tekeri a mocskos sálát. A Lány csukott szemmel áll, most már ő támaszkodik a férjira, szánalmas a rongyos kabátban.)
Menjünk innen!

Elindulnak. Végigmennek a középső színpadon, leereszkednek az alsóra. Azon is végigmennek, közben szállingózni kezd a hó. Mire kiérnek, mindhárom színpadot elborítja.

Függöny